

ประเภทของภูมิปัญญาด้าน กำกิ้น ของกิ้น และการถนอมอาหาร

ชื่อภูมิปัญญา แกง ต้ม ป๋าม ต๋า หมก แอ็บ ทอด ย่าง คอง หมัก

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ชีวิตประจำวันจะต้องการอาหารเพื่อบำรุงร่างกาย จึงมีการประยุกต์พืชผัก ผลไม้ ต่าง ๆ ให้มาเป็นอาหารแก่คนพื้นบ้านพื้นเมืองเวียงสา บางอย่างอาจจะเป็นอาหารที่มีรสชาติขึ้นชื่อของพื้นบ้านพื้นเมืองได้ ซึ่งมีรสชาติที่กลมกล่อมแปลกไม่เหมือนที่ไหน ซึ่งมีอยู่หลาย ๆ ชนิดด้วยกัน

วิธีทำ

แกงกำจิ้น

เครื่องปรุง จิ้นควาย ตะไคร้ พริกแห้ง กระเทียม ใบมะกรูด ต้นหอมกุลา ต้นหอมผักชี ขมิ้น มะแขว่น เกลือ

วิธีทำ 1. หั่นจิ้นให้เป็นคำ

2. ซอยตะไคร้ พริกแห้ง กระเทียม ขมิ้น มะแขว่น เกลือ โขลกรวมกันให้ละเอียด

3. เอาจิ้นกับพริกเครื่องที่โขลกไว้แล้วมาคนให้เข้ากันขึ้นตั้งไฟ คั่วให้สุกเล็กน้อย ใส่ใบมะกรูด แล้วเหยาะน้ำอีกเล็กน้อย ยกลงใส่ต้นหอมกุลา ต้นหอมผักชี

ต้มปลาตุก

เครื่องปรุง ปลาตุก มะแขว่น กระเทียม พริกคิบ ผักไผ่ ตะไคร้ น้ำ

วิธีทำ 1. ปลาตุกล้าง ผ่าเอาไส้ออก ล้างให้สะอาด หั่นเป็นท่อนๆ ต้มให้สุก

2. มะแขว่น ตะไคร้ พริกคิบ กระเทียม โขลกรวมกันให้ละเอียด

3. เลาะเอาก้างปลาที่ต้มสุกแล้วออก แยกเนื้อลงหม้อน้ำต้ม ผสมพริกเครื่อง ใส่ใบผักไผ่

แกงบอน

เครื่องปรุง บอน ข่า ตะไคร้ พริกคิบ ต้นหอมกุลา

วิธีทำ 1. เอาข่า ตะไคร้ พริกคิบ ต้นหอมกุลา ลาบรวมกันให้ละเอียด

2. บอนทั้งก้านและใบ ลอกเปลือกออกให้หมด

3. ต้มบอนให้สุก แล้วเอาไม้กวานให้ละเอียด จะสุกเอาข่า ตะไคร้ พริกคิบ ต้นหอมกุลา ที่ลาบไว้ แล้ว ลงคนให้เข้ากัน จนน้ำงวด ปรุงรสด้วยเกลือ อาจจะใส่เนื้อปิ้ง ซอยใส่ไปด้วยก็ได้

แกงหน่อ

เครื่องปรุง   หน่อไม้ ตะไคร้ พริกดิบ ต้นหอมแย้ ใบย่านาง ผักแค ใบก๋อมก้อ

วิธีทำ 1. จักหน่อให้เป็นแผ่นบาง เอาไปต้มให้จืด
2. ยีใบย่านาง คั้นเอาแต่น้ำ ใสลงไปต้มพร้อมหน่อไม้ และทุบตะไคร้ เผาพริกฉีกเป็นชิ้น ปลายี่
ลาบใส่ ตั้งไฟไว้สักครู่แล้วยกลงแล้วใส่ ผักแค ใบก๋อมก้อ ต้นหอมแย้

ป๋ามไข่

เครื่องปรุง   ไข่ ใบตอง น้ำ เกลือ

วิธีทำ เอาน้ำใส่กระทะขึ้นตั้งไฟให้อุ่นเล็กน้อย แล้วเอาใบตองสดลงมาวางบนน้ำ ตอกไข่ลงบนใบตอง
โรยด้วยเกลือเล็กน้อย รอให้สุกจึงยกกระทะลง รอจนกระทั่งกระทะเย็นจึงแกะไข่ออกจากใบตอง

ตำกุ้ง

เครื่องปรุง   กุ้ง กระเทียม จิง พริกแห้ง ข้าวคั่ว

วิธีทำ บีบเอาหัวกุ้งออก แล้วตำ กระเทียม จิง พริกแห้ง ให้ละเอียดก่อน จากนั้นเอากุ้งลงไปตำคลุกเคล้า
ให้เข้ากันจนละเอียด แล้วใส่ข้าวคั่วเล็กน้อย ต้มน้ำอุ่นผสมไปด้วยเล็กน้อย พอให้น้ำขลุกขลิก ผสม
ให้เข้ากัน

หมกไก่

เครื่องปรุง   ไก่ กระเทียม มะแขว่น พริกแห้ง ตะไคร้

วิธีทำ 1. นำเครื่องแกง กระเทียม มะแขว่น พริกแห้ง ตะไคร้ มาโขลกรวมกันให้ละเอียด
ใส่เกลือด้วย

2. หั่นไก่ให้เป็นชิ้นพอคำ ใส่มะละมั่ง แล้วเอาพริกเครื่องลงคลุกให้เข้ากัน แล้วชอย
ใบมะกรูดเป็นฝอยผสมลงไปด้วย

3. นำใบตอง มาวางทับกัน 2 ชั้น ตักไก่ใส่แล้วห่อทบปลายเข้าหากัน แล้วทบตรงปลาย ทอ
ด้านบนลงเล็กน้อย จากนั้นเอาไม้ไผ่ผ่าซีก คีบตรงส่วนหัวของห่อหมกไก่ แล้วมัดปลายไม้ให้แน่น นำขึ้น
ย่างไฟให้สูงพอประมาณ รอจนใบตองเหลืองซึ่งแสดงว่าสุกแล้ว

แอ็บปลา

เครื่องปรุง ปลา ตะไคร้ ใบตองสด

วิธีทำ ใส้ปลา และกรี๊ดปลาออก ทูบตะไคร้ใส่ นำใบตองมาวางซ้อนกัน 3 ชั้น แล้วจึงเอาปลาใส่ใบตอง โรยเกลือ แล้วห่อใบตองพับปลายใบตองเข้ากันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แล้วใช้ไม้ไผ่ผ่าค้ำห่อแอ็บปลา ยกขึ้นตั้งไฟให้สูงพอประมาณ รอจนใบตองเหลือง

ทอดไข่

เครื่องปรุง ไข่ น้ำมันหมู

วิธีทำ ใส่น้ำมันหมูในกระทะเล็กน้อย รอจนน้ำมันร้อน ตอกไข่ใส่ แล้วโรยเกลือลงบนไข่รอจนกระทั่งไข่สุก แล้วจึงพลิกอีกด้านหนึ่งลงทอด

ย่างปลา

เครื่องปรุง ปลา ไม้ตะเคาะ

วิธีทำ ใส้ปลา วางเรียงกันบนตะเคาะ แล้วมัดแขวนให้สูง ติดไฟไว้ข้างล่าง (โดยมากทำกันกลางลานบ้าน) แล้วเอาใบตองสดวางปกคลุมปลาเอาไว้ รอจนปลาเหลืองแล้วจึงนำเอาไปตากแดดจนแห้งสนิทสัก 2-3 แดด แล้วนำปลามามัดเป็นคู่ ๆ ใส้ตะกร้าแขวนไว้ในที่สูง ๆ

ดองปลาร้า

เครื่องปรุง ปลาเพ็ลี่ย ปลาหว่า ใบตอง

วิธีทำ ใส้ปลาเพ็ลี่ย ปลาหว่า ห่อใบตองไว้สัก 2 คืน พอได้กลิ่นเหม็นเล็กน้อยจึงเอามาล้างผสมคนเข้ากับเกลือ เตรียมไม้ไผ่ใส่ปลาลงไปยัดให้แน่นจนเต็ม แล้วเอาใบตองสดหุ้มปากกระบอกไม้ไผ่มัดให้แน่น ทิ้งไว้ประมาณ 10 วันก็สามารถนำมาปรุงอาหารได้

จิ้นส้ม

เครื่องปรุง จิ้นหมู กระเทียม ใบตอง ข้าวสุก

วิธีทำ ลาบหมู กระเทียม เสร็จแล้วนำเอาหมูมาคนเกลือ ผสมข้าวสุก (เหนียว)ล้าง คนให้เข้ากัน แล้วจึงตักใส่ใบตอง พันให้เป็นก้อนกลมขนาดพอมือยาวเท่าฝ่ามือ แล้วพับหัวพับท้ายใบตองเข้าหากัน แล้วพันกลิ้งไปเรื่อย ๆ จนหมดใบตอง แล้วใช้ไม้ตอกมัดตามแนวยาว 1 เส้น และมัดตามความกว้างตรงหัว และท้ายอย่างละ 1 เส้น แล้วใช้ตอกร้อยเป็นพวงสัก 3-4 อันเข้าด้วยกัน แล้วนำไปตากแดดสัก 2 แดด เวลาเอามากินก็ย่างพริกแห้งแกล้มด้วย

ประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับ

1. ได้คุณค่าทางอาหาร ครบ 5 หมู่
2. เป็นส่วนประกอบที่ทำให้ชีวิตผู้คนอยู่รอดได้
3. เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมการกินของคนพื้นบ้านพื้นเมือง

แหล่งข้อมูล

แม่จ๋วยฝอย เตอะอำภา

บ้านเลขที่ 8 ตำบลจอมจันทร์ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน